

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת איתן גינזבורג

5993/25/פ

הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון – כשירות לאמץ והתאמת מאמצים לילד), התשפ"ה–2025

1. ביטול סעיף 3 בחוק אימוץ ילדים, התשמ"א–1981¹ (להלן – החוק העיקרי), סעיף 3 – בטל.
2. הוספת סעיפים 15א ו-15 אחרי סעיף 15 לחוק העיקרי יבוא :
עד 15יב

"הקמת מאגר מידע 15א. (א) שר הרווחה והביטחון החברתי יקים מאגר מידע (להלן – מאגר המידע) של המבקשים לאמץ ילד לפי חוק זה והמבקשים לקבל רישיון לאומנה לפי חוק אומנה לילדים, התשע"ו–2016² (להלן – חוק אומנה לילדים).

(ב) מאגר המידע יכלול ברשימות נפרדות :

(1) פרטים של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה, מידע בדבר הבקשות והחלטות בהן, הגוף המפעיל שטיפל בכל בקשה, ולגבי מי שקיבל רישיון אומנה – רישיון האומנה שניתן, סוגו, תנאיו ותוקפו (להלן – מאגר אומנה) ;

(2) פרטים של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה העומדים בתנאים הקבועים בסעיף 15ד, אשר נתנו את הסכמתם העקרונית לאמץ את הילד בהמשך, אם יתעורר צורך בכך ופרטים נוספים לגביהם כאמור בפסקה (1) (להלן – מאגר אומנה עם אופק לאימוץ) ;

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 293.
² ס"ח התשע"ו, עמ' 586.

(3) פרטים של פונים שהגישו בקשות לאימוץ לפי חוק זה והחלטות שניתנו בהן, לרבות באשר למאפייני הילד המאומץ או מאפייני האימוץ ופרטים נוספים שיקבעו השרים (להלן – מאגר אימוץ).

(ג) מאגר האומנה ינוהל על ידי הממונה על רישוי האומנה כהגדרתו בחוק אומנה לילדים (להלן – הממונה על רישוי האומנה), מאגר האימוץ ינוהל על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים, ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ ינוהל על ידי שניהם יחד.

(ד) (1) הממונה על רישוי האומנה והעובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים יהיו רשאים לעיין בכלל הרשימות שבמאגר לצורך מילוי תפקידיהם לפי חוק זה ולפי חוק אומנה לילדים ופיקוח על הוראות חוקים אלה; המפקח הארצי על האומנה שהוסמך לפי סעיף 51 לחוק אומנה לילדים, יהיה רשאי לעיין בכלל הרשימות שבמאגר לצורך הפעלת סמכויותיו לפי החוק האמור וכך גם עובד סוציאלי לפי חוק זה שהוסמך לכך על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ; העיון במאגר המידע ייעשה רק לצורך התכליות האמורות בסעיף זה ובמידה הנדרשת לשם כך.

(2) לא יעיין אדם במאגר ולא יעתיק ממנו מידע אלא בהתאם להוראות סעיף זה.

(ה) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (ד), המידע שבמאגר המידע ישמש לעניינים הבאים:

(1) המידע שבמאגר האומנה ישמש לצורך איתור משפחת אומנה לילד;

(2) המידע שבמאגר אומנה עם אופק לאימוץ ישמש לצורך איתור משפחה לילד באומנה, בנסיבות שבהם עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו;

(3) המידע שבמאגר אימוץ ישמש לצורך איתור משפחה המיועדת לאימוצו של ילד שהוריו נתנו הסכמתם לאימוצו או שבית המשפט הכריז עליו כבר אימוץ או שעובד סוציאלי לחוק האימוץ ראה כי יש צורך למסרו למי שהסכים לקבלו לביתו בכוונה לאמצו לפי סעיף 12(ג).

15.ב. (א) מאגר המידע יישמר בנפרד מכל מידע אחר ולא יועבר או יחובר לכל מאגר מידע אחר או לרשת מחשבים חיצונית; אדם שהגיע אליו מידע ממאגר המידע לא יגלה אותו לאחר ולא יעשה בו כל שימוש אלא לשם ביצוע תפקידו על פי דין.

(ב) על אף הוראות פרק ד' לחוק הגנת הפרטיות והוראת כל דין אחר, לא יועבר מידע ולא ייעשה שימוש במידע ממאגר המידע אלא לצורך התכליות האמורות בסעיף, ובהתאם להוראות חוק זה בלבד.

(ג) מאגר המידע יישמר בדרך שתבטיח הגנה עליו ותמנע שימוש בלתי מורשה בו, לרבות עיון, העברה, העתקה או שינוי המידע בלא רשות כדין, ותמנע שימוש בו בניגוד להוראות חוק זה.

15.ג. (א) המבקש לאמץ ילד יגיש לשירות למען הילד במשרד הרווחה והביטחון החברתי בקשה לאימוצו של ילד; הבקשה תוגש בטופס שיקבעו השרים ותכלול פרטים שיקבעו על ידם.

(ב) בעת הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות להיות אומן באומנה לילד שעשוי להתעורר בהמשך הצורך באימוצו (להלן – אומנה עם אופק לאימוץ).

תנאים לרישום 15.ד. (א) רשאי להירשם במאגר האימוץ ובמאגר
במאגר אימוץ האומנה עם אופק לאימוץ מי שהתקיימו בו כל
ובמאגר רצף אומנה תנאים אלה :
אימוץ

(1) הוא תושב ישראל כהגדרתו בסעיף
28ז ;

(2) מלאו לו 25 וטרם מלאו לו 56 בעת
הפנייה ;

(3) הוא וכל אדם אחר המתגורר עמו
אינם מכורים לסמים או לאלכוהול ;

(4) הוא וכל אדם אחר המתגורר עמו לא
הורשעו בעבירת מין או אלימות או בעבירה
אחרת שמפאת מהותה, חומרתה או
נסיבותיה הם אינם מתאימים לאמץ ילד או
שתלויים ועומדים נגדם הליכים בשל חשד
לביצוע עבירה כאמור ;

(5) במבקשים שהם בני זוג – ביום הגשת
הבקשה הוכח כי הקשר ביניהם יציב
וממושך וכי חלפו 18 חדשים מיום
נישואיהם או מיום שבו החלו לקיים משק
בית משותף לפי המוקדם ;

(6) הוא בעל הכנסה קבועה, ואם מדובר
בבני זוג – אחד מהם לפחות בעל הכנסה
כאמור ;

(7) יש בביתו מקום הולם שיש בו כדי
לאפשר את התפתחותו התקינה של ילד ואת
מימוש זכויותיו לפי חוק זה ;

(8) ילדו לא הוכרו קטין נזקק כמשמעותו בסעיף 2 לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960³, או שבמועד הגשת בקשתו לאמץ ילד חלפו שבע שנים לפחות מתום הכרזה כאמור;

(9) עובד סוציאלי לפי חוק זה השתכנע כי אין במידע הרפואי הנוגע למבקש כדי ללמד על פגיעה ביכולתו לאמץ ילד;

(10) הוא עבר הערכה בדבר התאמתו לאמץ ילד כאמור בסעיף 15 ונמצא כי הוא מתאים לדבר.

(ב) לא יירשם במאגר מבקש שיש לו בן זוג, אלא אם כן הבקשה הוגשה על ידי שני בני הזוג יחד ומתקיימים גם בבן הזוג התנאים לרישום במאגר, לפי סעיף זה; לא יימסר ילד ולא יינתן צו אימוץ אלא לשני בני הזוג יחד.

(ג) העובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ רשאי לסרב לרשום מבקש במאגר האימוץ, מנימוקים שימסור למבקש ולאחר שנתן לו הזדמנות לטעון את טענותיו, אף אם מתקיימים בו התנאים המפורטים בסעיף קטן (א), אם מצא כי מתקיימות נסיבות שבשלהן אין הוא ראוי לשמש מאמץ.

³ ס"ח התש"ך, עמ' 52.

הערכת כשירות לאמץ ילד
15ה. (א) לשם ביצוע הערכת כשירות של מבקש לאמץ

ילד תיערך חוות דעת בכתב על כשירותו (בסעיף זה – חוות דעת); חוות הדעת תיערך על ידי עובד סוציאלי מטעם תאגיד למתן שירותי הערכה מקצועית שמשרד העבודה והביטחון החברתי התקשר עמו, והנמצא בפיקוח המשרד, או על ידי עובד סוציאלי המועסק על ידי המשרד הכל כפי שייקבע שר הרווחה והביטחון החברתי, בהסכמת שר המשפטים; חלפו יותר משלוש שנים מאז בוצעה הערכת כשירות לאדם, תיערך לו הערכה משלימה, כפי שיקבע שר הרווחה והביטחון החברתי, בהסכמת שר המשפטים, בסמוך לפני שיימסר לו ילד לאימוץ.

(ב) עורך חוות הדעת ימליץ האם המבקש מתאים לאמץ ילד ואת הפרטים על אודות מאפייניהם האישיים של הילדים אותם הוא מתאים לאמץ, לרבות האפשרות לאמץ ילד אשר צומצמו לגביו תוצאות האימוץ כאמור בסעיף 16(1).

(ג) השרים רשאים לקבוע כללים נוספים בעניין דרכי הערכת התאמתם של מבקשים לאמץ ילד, לרבות קביעת חובה להשתתף במפגשי הכנה.

החלטה על רישום במאגר
15ו. (א) החלטה בדבר כשירותו של המבקש לאמץ

ילד ולהירשם במאגר האימוץ תתקבל על ידי עובד סוציאלי ראשי או מי שהוא הסמיך לכך; החלטה על רישום מבקש במאגר אומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל במשותף על ידי הממונה על רישוי האומנה ועל ידי עובד סוציאלי ראשי לפי חוק זה או מי שהוא הסמיך לכך.

(ב) הודעה על החלטה בדבר כשירותו של המבקש לאמץ ילד ולהירשם במאגר האימוץ תימסר למבקש בכתב תוך ציון זכותו להגיש ערר על החלטה זו לפי סעיף 36א.

(ג) אין ברישום במאגר כדי להוות התחייבות למסירת ילד לאימוץ.

בדיקה תקופתית 15 ז. (א) אחת לשנתיים, ובסמוך לפני התאמת מאמץ לילד כאמור בסעיף 15 וכן לפני שיימסר ילד לאימוץ או לאומנה עם אופק לאימוץ, תיערך למבקש בדיקה נוספת כי הוא עומד בתנאים הקבועים בסעיף 15 ד.

(ב) נמצא כי המבקש אינו עומד יותר בתנאי מהתנאים שבסעיף 15 ד או שעל פי ההערכה אינו מתאים לאמץ ילד, ולאחר שניתנה למבקש הזדמנות לטעון את טענותיו – יימחק המבקש ממאגר האימוץ או ממאגר האומנה עם אופק לאימוץ.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), ובכפוף לעקרון טובת הילד, מחיקתו מהמאגר של מבקש שנמסר לו ילד לאימוץ או לאומנה עם אופק לאימוץ למעט בשל אי-עמידה בתנאים שבסעיף 15 ד(א)(3) ו-15 ד(א)(4):

(1) לא תפגע יכולתו לחדש את רישיון האומנה או לקבל צו אימוץ ביחס לאותו ילד;

(2) לא תפגע יכולתו לקבל לחזקתו אח של אותו ילד אשר התעורר צורך במסירתו לאומנה או לאימוץ ובלבד שהדבר עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 15 י.

הודעה על שינוי בפרטי המבקש 15 ח. מבקש שנרשם במאגר חייב להודיע לעובד הסוציאלי הראשי לפי החוק האימוץ על כל שינוי מהותי במצבו, שיש בו כדי להשפיע על האימוץ, וכן חייב להודיע על כל שינוי הנוגע לתנאים שבסעיף 15 ד; שינוי הנוגע לפרטים שנרשמו במאגר, יעודכן במאגר.

מחיקה מהמאגר 15ט. (א) התקבלה הודעה ממבקש על שינוי בפרטים שיש בו לכאורה כדי להשפיע על כשירותו או על התאמתו של מבקש לאמץ ילד, או התקבל מידע על שינוי כאמור, תועבר ההודעה או המידע לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או לממונה על רישוי האומנה, לפי העניין, אשר יבחנו מחדש את רישומו במאגר.

(ב) נמצא כי המבקש אינו עומד יותר בתנאי מהתנאים שבסעיף 15ד או שעל פי ההערכה אינו מתאים לאמץ ילד, ולאחר שניתנה לו הזדמנות לטעון טענותיו – יימחק המבקש מהמאגר.

(ג) החלטה כאמור בסעיף קטן (ב) תינתן לאחר קבלת חוות דעת בכתב של עובד סוציאלי כאמור בסעיף 15ה.

(ד) הודיע אדם הרשום במאגר לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או לממונה לרישוי האומנה לפי העניין, כי הוא אינו מעוניין עוד להיכלל במאגר האימוץ או במאגר האומנה עם אופק לאימוץ – יימחק רישומו מהמאגר.

התאמת מאמצים 15י. (א) בהתאמת מאמצים לילד תהיה טובת הילד לילד שיקול ראשון במעלה.

(ב) מבלי לגרוע מהוראות סעיפים קטנים (ג) ו-(ד), מאמצים לילד ייבחרו מתוך מאגר האימוץ; לא נמצאו מאמצים מתאימים לילד מתוך מאגר האימוץ, ייבחרו מאמצים גם מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ.

(ג) בבחינת התאמתם של מאמצים לילד תיבחן תחילה האפשרות לאימוצו על ידי קרובי משפחתו של הילד והכל בכפוף לטובת הילד.

(ד) בבחינת התאמתם של מאמצים לילד הנמצא בהשמה במשפחת אומנה, למעט אומנת חירום לפי פרק ח' לחוק אומנה לילדים, תיבחן תחילה האפשרות של משפחת האומנה לאמץ את הילד ותיבדק התאמתם לכך, בהתאם להוראות חוק זה והכל בכפוף לטובת הילד.

(ה) התאמת מאמצים לילד תיעשה בכפוף להוראות סעיפים 4 ו-5 ובהתאם להוראות סעיף זה.

(ו) בלי לגרוע מהאמור בפסקה (ה), התאמת מאמצים לילד תיעשה בהתחשב, בין השאר, בשיקולים הבאים:

(1) יכולת המאמצים לענות על צרכי הילד;

(2) חתירה לרציפות בחיי הילד לרבות רציפות בחינוכו, ברקעו הדתי, התרבותי והלשוני;

(3) חתירה ככל האפשר לאימוץ אחים על ידי אותם מאמצים, ככל שאימוץ כאמור יעלה בקנה אחד עם טובתו של כל אחד מהאחים;

(4) רצונות שהביע הילד בהתאם לגילו ולמידת בגרותו;

(5) יכולת המאמצים לאפשר שמירת דרכי קשר עם בני משפחה אם קבע זאת בית המשפט;

(6) היותו של המבקש לאמץ מאמץ יחיד ויכולתו לענות על צרכיו של הילד וכי האימוץ עולה בקנה אחד עם טובתו;

(7) העדפות של המאמצים בבקשתם לאמץ ילד;

(8) בקשה יזומה ומפורשת של הורי הילד
הנוגעת לבחירת מאמצים לילד.

בחירה בין מאמצים 15א. (א) נמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו
מתאימים לילד של הילד ללא עדיפות ביניהם מבחינת טובתו של
הילד, תהיה העדפה לבחירת מאמצים שלפחות
לגבי אחד מהם, פער הגילאים בינו לבין הילד נמוך
מ-48 שנים.

(ב) נמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו
של הילד בלא עדיפות ביניהם, תינתן עדיפות למי
שהגיש את הבקשה במועד מוקדם יותר.

חריגים באימוץ על 15ב. התקיימו נסיבות המצדיקות את אימוץ הילד על
ידי קרוב משפחה או ידי קרוב משפחתו או על ידי אדם קרוב אחר אשר
אדם קרוב אחר הביע רצון לאמץ את אותו ילד, רשאי עובד
סוציאלי ראשי לחוק האימוץ לאשר את בחירתו
של אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר להיות
מאמץ לילד אף אם לא מתקיימים בקרוב
המשפחה או באדם הקרוב האחר התנאים כפי
שיפורטו להלן ובלבד שנקבע בחוות דעת של עובד
סוציאלי לפי חוק זה כי טובתו של הילד המסוים
באימוצו על ידי אותו קרוב משפחה או אדם קרוב
אחר:

(1) התנאים שבסעיף 15ד(א)(2), (5), (6) ו-7);

(2) התנאי שבסעיף 15ד(א)(1) – בדבר סוג
רישיון הישיבה בישראל הקבוע בהגדרת "תושב
ישראל" בסעיף 28ז, ובלבד שאין לילד הורה נוסף;
חריגה כאמור מותנית באישור עובד סוציאלי ראשי
לחוק האימוץ ובהסכמת ראש רשות האוכלוסין
והגירה או מי שהוא הסמיכו לכך."

3. תיקון סעיף 25 בסעיף 25 לחוק העיקרי, פסקה (2) – תימחק.

4. תיקון סעיף 36א בסעיף 36א(א) לחוק העיקרי, המילים "התשע"ו–2016", – יימחקו.

(1) בסעיף 22, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) מאגר המידע שהקים השר לפי חוק אימוץ ילדים (להלן – מאגר המידע), הוא מאגר המידע של המבקשים לקבל רישיון לאומנה לפי חוק זה ושל המבקשים לאמץ ילד לפי חוק אימוץ ילדים.";

(2) בסעיף 23 –

(א) בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "בבקשה יציין המבקש האם הוא מעוניין בהשמת ילד אצלו, אשר עשוי להתעורר בעתיד הנראה לעין צורך באימוצו, והאם הוא יהיה מוכן לתת את הסכמתו לאמץ את הילד אם יתעוררו נסיבות כאמור";

(ב) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) בעת הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות לאמץ ילד וכן להיות אומן באומנה לילד שעשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו.";

(3) בסעיף 26, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) החלטה על רישום מבקש במאגר אומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק אימוץ ילדים.";

(4) בסעיף 32, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) משפחת אומנה תיבחר מתוך מאגר האומנה ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ; משפחת אומנה עבור ילד, בנסיבות שבהן עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו, תיבחר מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ; לא נמצאה משפחת אומנה לילד כאמור תיבחר משפחת האומנה גם מתוך מאגר האומנה.";

(5) בסעיף 37(ג), בסופו יבוא "ככל שמדובר בהשמה ממאגר אומנה עם אופק לאימוץ, החלטה על משפחת האומנה שבה מושם הילד, תתקבל בהסכמה של עובד סוציאלי לפי חוק אימוץ ילדים"

⁴ ס"ח התשע"ו, עמ' 586.

דברי הסבר

הצעת חוק זו גובשה בהמשך להמלצות הוועדה לבחינת חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981 (להלן – חוק האימוץ) והליכי האימוץ בישראל, בראשות כבוד השופט (בדימוס) יהושע גרוס (להלן – הוועדה). ועדה זו נדרשה לבחינת הצורך בתיקוני חקיקה של חוק האימוץ ולבחינת הליך האימוץ בישראל על כל שלביו, על רקע התמורות שחלו בחברה הישראלית מאז נחקק חוק האימוץ לפני קרוב לארבעים שנה, לאור העקרונות שהותוו במסגרת האמנה הבין-לאומית בדבר זכויות הילד משנת 1989, אשר מדינת ישראל אשררה בשנת 1991 (להלן – האמנה בדבר זכויות הילד).

המלצות הוועדה הייתה לחוקק חוק אימוץ ילדים חדש אשר יחליף את החוק הקיים ויעגן בתוכו את המלצותיה. בהמשך להמלצה זו, נעשתה עבודה מקיפה של כלל משרדי הממשלה הנוגעים בדבר לבחינת המלצות הוועדה לצורך גיבוש נוסח סופי של הצעת החוק. עבודה מקיפה זו טרם הושלמה ואולם, על רקע התחיבות המדינה בבג"ץ 3217/16 המרכז הרפורמי לדת ומדינה התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד הרווחה והשירותים החברתיים (פורסם בנבו, 17.04.2016) (להלן – "בג"ץ 3217/16"), הוחלט על פיצול הרפורמה בחוק האימוץ כך שבשלב הראשון יתוקן החוק הקיים רק בנוגע לתנאי הכשירות לאימוץ ולקביעת מנגנון התאמת מאמצים לילד, ובמקביל תושלם העבודה הבין-משרדית לצורך גיבוש חוק אימוץ חדש המתייחס לכלל המלצות ועדת גרוס ואשר יחליף את חוק האימוץ הקיים.

סעיף 1 מוצע לבטל את תנאי הסף הדורש זוגיות של "איש ואשתו יחד", תוך עמידה על כך שככל שמדובר במבקשים שהם בני זוג, נדרש קשר זוגי יציב וממושך, ללא קשר לסוג הזוגיות. הדרישה לקשר זוגי יציב וממושך באה לידי ביטוי במסגרת הדרישות להיכלל במאגר המיועדים לאמץ, שם נקבעה בסעיף 15ד(5) דרישה לפיה על מבקשים שהם בני זוג להראות כי ביום הגשת הבקשה חלפו 18 חודשים מיום נישואיהם או מהיום שבו החלו לקיים משק בית משותף.

כפי שפורט בדוח ועדת גרוס (להלן – הדוח), מאז נחקק חוק האימוץ, חלו שינויים חברתיים משמעותיים בארץ ובעולם, ובין היתר, בכל הנוגע לקיומן של משפחות חדשות. בהקשר זה, נחלקה הוועדה בדעתה ביחס לשאלה האם יש מקום לתת ביטוי לשינויים חברתיים אלו במסגרת תנאי הכשירות לאימוץ, ובפרט ביחס לכלל הקבוע בסעיף 3 לחוק האימוץ ולפיו "אין אימוץ אלא על ידי איש ואשתו יחד". בהמשך להודעת המדינה במסגרת בג"ץ 3217/16 מוצע לאמץ את אחת העמדות שהוצגו במסגרת דוח ועדת גרוס ולפיה יש לבטל את תנאי הסף הדורש זוגיות של "איש ואשתו יחד" ולהסתפק בדרישה לזוגיות יציבה וממושכת.

כמו כן, סעיף 3 לחוק קובע חריגים לכלל של "איש ואשתו יחד" המאפשרים אימוץ על ידי מאמץ יחיד. עם ביטול הכלל מוצע לבטל אף את החריגים אלו.

סעיף 2 מוצע להוסיף לחוק הקיים את סעיפים 15א-15ב, כפי שיפורט להלן:

סעיף 15א – מוצע להקים במשרד הרווחה והביטחון החברתי מאגר מידע אשר יכלול שלוש רשימות נפרדות: רשימה של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה והחלטות שניתנו בהן (להלן – מאגר האומנה); רשימה של פונים שהגישו בקשות למתן רישיון אומנה ואשר נתנו את הסכמתם העקרונית לאמץ ילד בהמשך ונמצאו מתאימים לכך (להלן – מאגר אומנה עם אופק לאימוץ) ורשימה של פונים שהגישו בקשות לאמץ ילד לפי חוק האימוץ (להלן – מאגר האימוץ).

הקמת המאגר וחלוקתו לרשימות כאמור, נעשתה בהמשך להמלצות ועדת גרוס המבקשות להסתכל על האימוץ על פני רצף דרכי הטיפול בילדים בסיכון, תוך חתירה לקביעות ורציפות בגידולו של הילד. על מנת להביא לקביעות ורציפות כאמור, המליצה הוועדה על התייחסות לרצף האומנה והאימוץ כבר בשלב של גיוס ומיון הפונים המבקשים להיות אומנים ומאמצים כאשר, כפי שיובהר להלן, למטרה זו אף יש לחתור להאחדת תנאי הכשירות.

הוועדה התייחסה למקרים בהם ילדים מושמים במשפחות אומנה ולאחר תקופה של ניסיונות שיקום וטיפול מתברר כי ההורים אינם מסוגלים לטפל בילד וכי יש מקום להכריז על הילד כבר אימוץ. בהתייחס למצבים כאלה המליצה הוועדה "כי השמתו של ילד באומנה, כאשר יש סיכוי כי בעתיד יהיה צורך למסרו לאימוץ, תיעשה תוך חתירה לכך שהילד יושם אצל אומנים שהביעו את הסכמתם העקרונית להפוך בהמשך למאמצים אם יהיה בכך צורך, ונבדק כבר בעת ההשמה באומנה כי הם מתאימים עקרונית לשמש

כמאמצים לילד המסוים" (עמוד 55 לדוח).

מצבים כגון אלו מחייבים שיתוף פעולה בין יחידות האומנה והאימוץ על מנת למצוא לילד את המשפחה המתאימה ביותר עבורו. לפיכך, מוצע כי יוקם מאגר מידע אחד של המבקשים לאמץ והמבקשים להיות אומנים. המאגר יחולק לשלוש רשימות נפרדות שניהולן יחולק כך: מאגר האומנה ינוהל על ידי הממונה על רישוי האומנה, מאגר האימוץ ינוהל על ידי העובד הסוציאלי הראשי לחוק אימוץ ילדים ומאגר האומנה עם אופק לאימוץ ינוהל על ידי שניהם. אפשרות לעיון בכלל המאגרים תינתן גם למפקח הארצי על האומנה וגם לעובד סוציאלי לחוק אימוץ ילדים שהוסמך לכך. אפשרות העיון ההדדית נועדה לכך שבמקרים בהם לא נמצאו אומנים או מאמצים מתאימים לילד במאגר הייעודי ניתן יהיה לעיין גם בפרטיהם של מי שנכללו במאגרים האחרים על מנת לבחון את התאמתם ולבדוק את האפשרות לשנות מבקשתם המקורית (למשל, אם לא נמצאו מאמצים מתאימים לילד מסוים במאגר האימוץ וייתכן שישנם מועמדים מתאימים במאגר אומנה עם אופק לאימוץ). יחד עם זאת, מוצע להגדיר את השימוש במידע שבכל אחד ממאגרי המידע תוך שמירת המטרות הנפרדות והשונות של האומנה ושל האימוץ.

סעיף 15ב – מוצע לקבוע סעיף המתייחס לסודיות מאגר המידע על מנת להבטיח כי המידע הנכלל במאגר יישמר בדרך שתבטיח הגנה עליו ותמנע שימוש בו בניגוד לתכליות הקבועות בחוק זה.

סעיף 15ג – מוצע כי הבקשה לאמץ ילד תוגש לשירות למען הילד במשרד הרווחה והביטחון החברתי בטופס שיקבעו השרים וכי במועד הגשת הבקשה יקבל המבקש מידע גם באשר לאפשרות להיות אומן באומנה עם אופק לאימוץ. פעמים רבות המבקשים לאמץ נאלצים לחכות זמן רב עד שנמסר להם ילד לאימוץ בעוד שבזמן זה ילדים רבים ממתניים לקליטה במשפחות אומנה. לפיכך, מוצע כי השירות למען הילד ייתן מידע למבקשים לאמץ ילד על האפשרות לבקש לפנות למסלול של אומנה או למסלול אומנה עם אופק לאימוץ בכפוף לבחינת התאמתם למסלול כזה.

סעיף 15ד – הסעיף המוצע מבקש לעגן את התנאים הנדרשים לצורך רישום במאגר האימוץ וכן במאגר האומנה עם אופק לאימוץ באופן שיבטיח כי המבקשים לאמץ ילד יהיו רק אלו המתאימים לכך. העיקרון העומד בבסיס תנאים אלו הוא עקרון העל בדבר טובת הילד המעוגן בסעיף 3 לאמנה בדבר זכויות הילד, אשר לפיו בכל הפעולות הנוגעות לילדים תהא טובת הילד שיקול ראשון במעלה. תנאי הסף המוצעים מביאים לידי ביטוי את מגמת האחדות הדרישות לאומנה ולאימוץ, על מנת לאפשר את רצף האומנה והאימוץ במקרים שבהם הדבר יידרש והם מהווים שילוב של המלצות ועדת גרוס תוך התאמתן לדרישות המופיעות בסעיף 24 לחוק האומנה, כדרישות כשירות לאומנה.

לפי המוצע בסעיף, רשאי להירשם במאגר האימוץ ובמאגר האומנה עם אופק לאימוץ מי שמתקיימים בו התנאים הבאים: הוא תושב ישראל כהגדרתו בסעיף 28; מלאו לו 25 וטרם מלאו לו 56 בעת הפנייה; הוא וכל אדם אחר המתגורר עמו אינם מכורים לסמים או לאלכוהול; הוא או כל אדם אחר המתגורר עמו לא הורשעו בעבירות מין או אלימות או בעבירה אחרת שמפאת מהותה חומרתה או נסיבותיה הם אינם מתאימים לאמץ ילד או שתלויים ועומדים נגדם הליכים בשל חשד לביצוע עבירה כאמור; הוא בעל הכנסה קבועה ואם מדובר בבני זוג – אחד מהם לפחות בעל הכנסה כאמור; יש בביתו מקום הולם שיש בו כדי לאפשר את התפתחותו התקינה של הילד ואת מימוש זכויותיו לפי חוק זה; ילדו לא הוכרז קטין נזקק כמשמעותו בסעיף 2 לחוק הנוער או שבמועד הגשת בקשתו לאמץ ילד חלפו שבע שנים לפחות מתום הכרזה כאמור; עובד סוציאלי לחוק האימוץ השתכנע כי אין במידע הרפואי הנוגע למבקש כדי ללמד על פגיעה ביכולתו לאמץ ילד מאמץ; כן נדרש כי המבקש יעבור הערכה בדבר התאמתו לאמץ ילד כאמור בסעיף 15ה וימצא כי הוא מתאים לדבר.

בנוסף, במבקשים שהם בני זוג – נדרש כי ביום הגשת הבקשה חלפו 18 חודשים מיום נישואיהם או מהיום שבו החלו לקיים משק בית משותף לפי המוקדם, וזאת על מנת להעניק לילד המאומץ בית יציב. כמו כן, מוצע לקבוע כי לא ניתן יהיה לרשום במאגר מי שיש לו בן זוג, אלא אם כן הבקשה הוגשה על ידי שני בני הזוג יחד ומתקיימים גם בבן הזוג התנאים לרישום במאגר, בהמשך לכך לא יינתן צו אימוץ אלא לשני בני הזוג יחד.

בסעיף קטן (ג) מוצע להותיר שיקול דעת לעובד הסוציאלי הראשי לפי חוק האימוץ לסרב לרשום מבקש במאגר האימוץ, מנימוקים שימסור למבקש ולאחר שניתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו, אף אם מתקיימים בו התנאים המנויים בסעיף קטן (א), אם מצא כי מתקיימות נסיבות שבשלהן אין הוא ראוי

לשמש מאמץ.

סעיף 15ה – ועדת גרוס ראתה חשיבות רבה בהערכת התאמה אישית של המבקשים לאמץ, מעבר לבדיקת עמידתם בתנאי הסף. על מנת שהערכה כזו תיעשה באופן אובייקטיבי ככל האפשר ותוך שמירה על ה"נראות" של הליך כזה, המליצה הוועדה כי היא תיערך על ידי עובד סוציאלי שאינו חלק מהשירות למען הילד. הערכה כזו תוכל להיעשות על ידי עובדים אחרים של משרד הרווחה והביטחון החברתי או במיקור חוץ, על ידי מכוני אבחון. הוועדה המליצה בעניין זה להסמיך את שר הרווחה והביטחון החברתי לקבוע כללים בעניין דרכי ההערכה של המבקשים לאמץ. בהמשך להמלצה זו מוצע כי לשם ביצוע הערכת כשירות של מבקש לאמץ ילד תיערך חוות דעת בכתב על ידי עובד סוציאלי מטעם תאגיד למתן שירותי הערכה מקצועית שמשרד הרווחה והביטחון החברתי התקשר עמו, הנמצא בפיקוח המשרד, או על ידי עובד סוציאלי המועסק על ידי המשרד או על ידי רשות מקומית, הכל כפי שייקבע שר הרווחה והביטחון החברתי ובהסכמת שר המשפטים.

כן מוצע בסעיף קטן (ב) כי עורך חוות הדעת ימליץ האם המבקש מתאים לאמץ ילד ויפרט אודות מאפייניהם האישיים של הילדים אותם הוא מתאים לאמץ. בהקשר זה המליצה הוועדה, בין השאר, כי במהלך ההערכה תיבחן גם התאמתם ונכונותם של הפונים (לרבות המבקשים להיות אומנים עם אופק לאימוץ) להיות מאמצים באימוץ "פתוח" שבו מצומצמות תוצאות האימוץ (ראה סעיף 16 לחוק). מבקש אשר עמד בתנאי הסף ובהערכת ההתאמה ייכלל במאגר הרלוונטי תוך רישום אותם מאפיינים ייחודיים אשר יסייעו בעתיד להתאמתו לילד מסוים.

סעיף 15 – מוצע כי ההחלטה הסופית בדבר כשירותו של המבקש לאמץ ילד ולהירשם במאגר האימוץ תתקבל על ידי עובד סוציאלי ראשי לחוק האימוץ או מי שהסמיך לכך, דבר המבטא את אחריות המדינה כלפי הילדים המאומצים. כמו כן, מוצע כי החלטה על רישום מבקש במאגר אומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל בהחלטה משותפת של הממונה על רישוי האומנה ושל עובד סוציאלי לפי חוק זה.

סעיף 15 – מוצעת בדיקה תקופתית שתבצע אחת לשנתיים, במטרה לוודא כי המבקש עדיין עומד בתנאים הקבועים בסעיף 15ד, וכן בסמוך להתאמת מאמץ לילד כאמור בסעיף 15י ולפני שיימסר ילד לאימוץ או לאומנה עם אופק לאימוץ. בדיקה תקופתית כזו קבועה כיום גם בחוק אומנה לילדים בנוגע להיכללות במאגר האומנה. כן מוצע לאפשר את מחיקתו של מבקש מן המאגרים השונים אם נמצא שאיננו מתאים בהערכה או שאיננו עומד בתנאים המפורטים בסעיף 15ד. עם זאת, מוצע כי מחיקת מבקש מן המאגר בשל אי-התקיימותם של חלק מהתנאים המפורטים בסעיף 15ד (למעט התנאים בעניין שימוש באלכוהול וסמים והרשעה בעבירת מין או אלימות או עבירה חמורה אחרת) לא תפגע ביכולתו לחדש את רישיון האומנה או לקבל צו אימוץ ביחס לילד שנמסר לו טרם המחיקה, או ביכולתו לקבל לחזקתו אח של אותו ילד.

סעיף 15ח – מוצע לקבוע כי מבקש שנרשם במאגר המידע חייב להודיע על כל שינוי מהותי במצבו שיש בו כדי להשפיע על האימוץ וכן חייב להודיע על כל שינוי הנוגע לתנאים שבסעיף 15ד. זאת, על מנת לוודא את התאמתו לאמץ ילד גם לאחר שנרשם במאגר.

סעיף 15ט – מוצע כי במידה שהתקבלה הודעה ממבקש על שינוי בפרטים שיש בו לכאורה כדי להשפיע על כשירותו או על התאמתו של המבקש לאמץ ילד, יועבר המידע לעובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או מי שהוא הסמיך לכך, אשר יבחן מחדש את רישומו של המבקש במאגר. מחיקת המבקש מהמאגר תיעשה רק לאחר שהשתכנע העובד הסוציאלי הראשי לחוק האימוץ או מי שהוא הסמיך לכך, לאחר שנתן למבקש הזדמנות לטעון טענותיו, כי המבקש אינו עומד יותר בתנאים לרישום במאגר כאמור בסעיף 15ד.

סעיף 15י – מוצע לעגן את הכללים לפיהם ייקבע כיצד להתאים מאמץ לילד מסוים. בהקשר זה, ועדת גרוס סברה כי ניתן לחלק לשניים את שלבי הטיפול בהתאמת מאמצים לילד. בשלב הראשון, על המבקשים לעמוד בתנאי הסף האובייקטיביים והפורמאליים שנקבעו לכשירות כמאמצים (אשר עוגנו בסעיף 15ד המוצע בתיקון זה ובסעיפים 4 ו-5 לחוק). במידה שצלחו את השלב הראשון, עליהם לעבור גם את השלב שני שבו תיבחן התאמתם לצרכי הילד המסוים על סמך קווים מנחים שעליהם חולש עקרון העל של טובת הילד.

בהמשך להמלצה זו, מוצע לעגן בסעיף זה את השיקולים שיש להתחשב בהם בהתאמת מאמצים לילד ספציפי. כפי שנכתב בדוח ועדת גרוס, שיקולים אלו הם מטיבם גמישים יותר וכפופים לעקרון הרחב של

טובת הילד. ככל שבמקרה מסוים תהיה התנגשות בין הקווים המנחים, תיעשה הבחירה תוך מאמץ לתת משקל ראוי לכל אחד מהקווים המנחים וחתירה לבחירת המאמצים המתאימים ביותר לטובת הילד, בהתחשב במכלול השיקולים. מעבר לייעול המקצועי הטמון בהבניית מנגנון ההתאמה, קביעת קווים מנחים מגשימה את עקרון השקיפות הנזכר בחלקו הראשון של החוק המוצע.

בהתאם לכך, המוצע כי בחירת המאמצים לילד תיעשה בהתחשב, בין השאר, בשיקולים הבאים: יכולת המאמצים לענות על צרכי הילד; חתירה לרציפות חיי הילד לרבות רציפות בחינוכו, ברקעו הדתי התרבותי והלשוני; חתירה ככל האפשר לאימוץ אחים על ידי אותם מאמצים, ככל שאימוץ כאמור יעלה בקנה אחד עם טובתו של כל אחד מהאחים; רצונות שהביע הילד בהתאם לגילו ולמידת בגרותו; יכולת המאמצים לאפשר שמירת דרכי קשר עם בני משפחה אם קבע זאת בית המשפט; היותו של המבקש לאמץ מאמץ יחיד ויכולתו לענות על צרכיו של הילד וכי האימוץ עולה בקנה אחד עם טובתו; העדפות של המאמצים בקשתם לאמץ ילד; בקשה יזומה ומפורשת של הורי הילד הנוגעת לבחירת מאמצים לילד.

כמו כן, בבחינת התאמתם של מאמצים לילד תיבחן תחילה האפשרות לאימוצו על ידי קרובי משפחתו של הילד והכל בכפוף לטובת הילד. הצעה זו מבוססת על ההנחה כי אימוץ בתוך המשפחה עשוי לענות על רוב צרכיו של הילד ולספק לו סביבת חיים שיש בה כדי לשמר את מרקם החיים שבו גדל.

באופן דומה, מוצע לקבוע כי בבחינת התאמתם של מאמצים מתוך המאגר, לילד הנמצא בהשמה במשפחת אומנה, למעט אומנת חירום לפי פרק ח' לחוק האומנה, תיבחן תחילה האפשרות של משפחת האומנה לאמץ את הילד ותיבדק התאמתם לכך, בכפוף לטובת הילד. הרציונל העומד בבסיס סעיף זה הוא שמירה על רצף חייו של הילד שנמצא כבר במשפחת אומנה והרצון למנוע את העברתו ככל שמדובר במשפחה שיכולה ומעוניינת לספק לו מסגרת משפחתית קבועה.

סעיף 15יא – בהמשך לקווים המנחים להתאמת מאמצים לילד מסוים, מוצע לקבוע כי במידה ונמצאו מספר מאמצים המתאימים לצרכיו של הילד ללא עדיפות ביניהם מבחינת טובתו של הילד, תהיה העדפה לבחירת מאמצים שלפחות לגבי אחד מהם פער הגילאים בינו לבין הילד נמוך מ-48 שנים. עם זאת, מדובר בכלל אשר עשוי להיות לו חריגים ולפיכך יש מקום להכפיף אותו לצרכיו של הילד המסוים ולטובתו. הרציונל העומד מאחורי סעיף זה הינו כי פער גדול מדי בין גיל הילד לגיל המאמצים עשוי להקשות על יכולתם של המאמצים לעמוד באתגרי הגידול של ילד מאומץ, במיוחד כאשר הילד יגיע לגילאים גבוהים יותר (גיל ההתבגרות).

סעיף 15יב – מוצע לקבוע כי במידה שהתקיימו נסיבות המצדיקות אימוצו של ילד על ידי קרוב משפחתו או אדם קרוב אחר, רשאי עובד סוציאלי לחוק האימוץ לאשר את אימוצו של הילד על ידי אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר, וזאת אף ללא התקיימותם של חלק מהתנאים לרישום במאגר הקבועים בסעיף 15ד(א): סעיף 15ד(א)(2) המתייחס לגיל המינימלי והמקסימלי לאימוץ; סעיף 15ד(א)(5) המתייחס למשך הזוגיות במבקשים שהם בני זוג; סעיף 15ד(א)(6) המתייחס להכנסה הקבועה של המבקש וסעיף 15ד(א)(7) המתייחס לקיומו של מקום הולם המאפשר את התפתחותו התקינה של הילד בביתו של המבקש. בנוסף, יש ומתקיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות את אימוץ הילד על ידי קרוב משפחתו או אדם קרוב אחר על אף שאינו עונה על הגדרת "תושב ישראלי" שבסעיף 15ד(א)(1) במלואה. מדובר בנסיבות בהן המבקש לאמץ יושב בפועל בישראל אך אין לו עדיין רישיון לישיבת קבע או אזרחות ישראלית ויש עדיפות לאימוצו של ילד על ידי אותו קרוב על פני מסירתו למי שהוא בעל רישיון כאמור אך הוא זר לילד. לפיכך, מוצע להסמיק עובד סוציאלי ראשי לחוק אימוץ לאשר את אימוצו של הילד על ידי קרוב משפחה או אדם קרוב אחר, בחריגה מן התנאי שבסעיף 15ד(א)(1) בדבר לסוג רישיון הישיבה בישראל הקבועים בהגדרת "תושב ישראלי" בסעיף 28 לחוק, ובלבד שאין לאותו ילד הורה נוסף. אישור כאמור מותנה בהסכמת ראש רשות האוכלוסין וההגירה או מי שהוא הסמיכו לכך (בהתאמה להוראות חוק האומנה).

הרציונל העומד בבסיס ההחרגה של סעיפים אלו, הוא שלגבי אימוץ בתוך המשפחה או אימוץ על ידי אדם הקרוב לילד, הרי שלרוב תהיה זו טובתו של הילד באימוץ כזה ולפיכך יש לאפשרו אף ללא התקיימותם של חלק מהתנאים הקשיחים לאימוץ. יצוין כי חריגה מתנאי הסף כאמור, מותנית בקיומה של חוות דעת של עובד סוציאלי לחוק האימוץ, לפיה טובתו של הילד המסוים באימוצו על ידי אותו קרוב משפחה או אדם קרוב אחר.

סעיף 3 מוצע למחוק את פסקה (2) בסעיף 25, לאור הביטול המוצע של סעיף 3 לחוק האימוץ.

סעיף 4 מוצע למחוק את המילים "התשע"ו-2016, " לאור העובדה שחוק האומנה אוזכר בסעיף 15א(א) המוצע, ולכן אין צורך לאזכרו בשנית.

סעיף 5 לאור התיקונים המוצעים לחוק האימוץ, כפי שהוצגו לעיל, מוצע לתקן את סעיף 22(א) לחוק האומנה כך שמאגר המידע של המבקשים לאמץ ילד ושל המבקשים לקבל רישיון לאומנה – ייכלל גם בחוק האומנה. כפי שצוין לעיל, ועדת גרוס המליצה כי השמתו של ילד באומנה, כאשר יש סיכוי כי בעתיד יהיה צורך למסרו לאימוץ, תיעשה תוך חתירה לכך שהילד יושם אצל אומנים שהביעו את הסמכתם העקרונית להפוך בהמשך למאמצים אם יהיה בכך צורך, וכי ייבדק כבר בעת ההשמה באומנה כי הם מתאימים באופן עקרוני לשמש כמאמצים לילד מסוים. לפיכך, המליצה הוועדה על התייחסות לרצף האומנה והאימוץ כבר בשלב של גיוס ומיון הפונים המבקשים להיות אומנים. בהתאם להמלצה זו, מוצע לתקן את סעיף 23(א) לחוק האומנה כך שכבר בעת הגשת הבקשה לקבלת רישיון אומנה יציין המבקש האם הוא מעוניין בהשמת ילד אצלו, אשר עשוי להתעורר בעתיד הנראה לעין צורך באימוצו, והאם הוא יהיה מוכן לאמץ את הילד אם יתעוררו נסיבות כאמור. כמו כן, מוצע להוסיף את סעיף 23(א1) כך שבהתאמה לחוק האימוץ, בעת הגשת הבקשה לקבלת רישיון אומנה, יינתן למבקש מידע גם באשר לאפשרות לאמץ ילד וכן להיות אומן באומנה לילד שעשוי להתעורר בהמשך הצורך באימוצו.

מוצע להוסיף את סעיף 26(ה) לחוק האומנה ולפיו החלטה על רישום מבקש במאגר האומנה עם אופק לאימוץ, תתקבל בהסכמה משותפת של עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ ושל הממונה על רישוי האומנה. מאחר שמדובר במבקשים שעשויים לשמש בעתיד כמאמצים לילד, מן הראוי כי החלטה על רישום במאגר האומנה עם אופק לאימוץ, תהיה גם בהסכמת עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ.

מוצע לתקן את סעיף 32 לחוק האומנה כך שיובהר כי ככלל משפחת אומנה עבור ילד תיבחר הן מתוך מאגר האומנה והן מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ. משפחת אומנה עבור ילד, בנסיבות שבהן עשוי להתעורר בהמשך צורך באימוצו תיבחר מתוך מאגר האומנה עם אופק לאימוץ על מנת להבטיח, ככל הניתן, קביעות ורציפות בגידולו של הילד. במידה שלא נמצאה משפחת אומנה לילד בנסיבות כאמור, תיבחר משפחת האומנה גם מתוך מאגר האומנה וזאת על מנת שלא לעכב את השמתו במשפחת אומנה.

כמו כן, מוצע לתקן את סעיף 37(ג) לחוק האומנה כך שכלל שמדובר בהשמה באומנה עם אופק לאימוץ – הסכמת העובד הסוציאלי לפי חוק האימוץ, כאמור בתיקון המוצע לסעיף 26(ה) המפורט לעיל, תינתן גם בשלב ההשמה של הילד במשפחת האומנה ולא רק בשלב הרישום במאגר.

הצעת חוק זו מבוססת על תזכיר חוק שגובש במשרד המשפטים.
הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת איתן גינזבורג (פ/1682/24).

הצעת החוק זהה לפ/1682/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים

והונחה על שולחן הכנסת ביום

י"ח בתמוז התשפ"ה (14.07.2025)